

Maksym Naiko, Master Student
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine

Oleksandr Labenko, Doctor of Economic Sciences,
Associate Professor at the Department of Finance
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-633-1-24>

TAX INCENTIVES FOR AGRICULTURAL ENTERPRISES IN UKRAINE

ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Податкове стимулювання є важливим інструментом регулювання економічних процесів кожної країни, їх використання змінюється відповідно до економічних, соціальних та інших змінних в кожній країні. Відповідно і трактування категорії «податкове стимулювання» визначається по різному. Зважаючи на це пропонуємо розглянути визначення даної економічної категорії.

Отже можна зазначити спільні елементи з категорій: дії органів влади/заходи що застосовуються з ціллю заохочення суб'єктів економічної діяльності до певних дій.

Таблиця 1

Трактування економічної категорії «податкове стимулювання»

1	2
Іванченков В.С., Податкові інструменти в забезпеченні структурних трансформацій економіки	Податкове стимулювання є ключовим інструментом економічної політики, спрямованим на підтримку розвитку різних секторів економіки. Воно полягає у застосуванні спеціальних податкових пільг або зниження ставок для стимулювання інвестицій, інновацій та підвищення конкурентоспроможності підприємств. Зокрема, такі заходи можуть включати податкові кредити, звільнення від певних податків або зниження податкового навантаження на малий та середній бізнес [1].

1	2
United Nations, Inter-American Center of Tax Administrations: Design and assessment of tax incentives in developing countries: selected issues and a country experience	Податкові пільги використовуються як інструмент для досягнення певної економічної мети. Вони являють собою преференційні податкові умови, що надаються обраній групі платників податків і мають форму пільг, податкових канікул, кредитів, інвестиційних надбавок, преференційних податкових ставок та імпорتنих тарифів (або митних зборів), а також відстрочки податкових зобов'язань [2].
Alexander Klemm, Causes, Benefits, and Risks of Business. Tax Incentives. IMF Working Paper	Податкові стимули визначаються як усі заходи, що забезпечують більш сприятливий податковий режим для певних видів діяльності або секторів порівняно з тим, що надається загальний промисловості [3].
Гапонюк М. А. Стефанішин М. В., «Фінансові інструменти для залучення іноземних інвестицій в Україні»	Податкові стимули – це складні інструменти фінансової політики, які уряди використовують для стимулювання бізнесу та економічної діяльності шляхом надання пільг певним підприємствам [4].
Прокопівщина О. В. Коптева О.В., Шляхи апроксимації європейського досвіду стимулювання інноваційної діяльності до реалій України	це цілеспрямовані дії органів державної влади та місцевого самоврядування щодо встановлення в податковому законодавстві та реального надання податкових пільг та інших заходів податкового характеру, що поліпшать майновий або економічний стан окремих категорій платників податків і зборів для створення економічної зацікавленості здійснення ними суспільно-корисної чи іншою заохочувальної діяльності [5].
Мочерний С.В. Економічний енциклопедичний словник	стимулююча функція податків полягає у «здатності системи і податкової політики держави позитивно впливати на економічне зростання, розвиток науки, підприємницьку діяльність тощо» [6].
Смерчанська А-К, Фіскальні методи стимулювання економіки	податкове стимулювання є однією з функцій фінансової політики. Воно включає в себе різні форми, види, методи та інструменти, які спрямовуються на ефективну діяльність суб'єктів господарювань. Ці методи створюють сприятливі умови для збільшення фінансових ресурсів у підприємств таспоживачів, стимулюють інвестиції, підтримують конкурентоспроможність та сприяють загальному економічному зростанню. Однак успішна реалізація цих методів потребує уважного планування та адаптації до поточних економічних умов [7].

Виходячи з цього визначення податкового стимулювання можна зазначити наступним чином: комплекс заходів що спрямований на збільшення економічної активності визначеного сектору економіки для досягнення певних цілей визначених державою

В Україні є розвинуеною галузь сільського господарства. Так склалось що в нас найбільший світовий запас чорноземів та родючих земель і дані мови передували широкому розповсюдженню аграрного бізнесу після отримання Україною незалежності. На той час вчорашні сільськогосподарські підприємства підприємства різними способами опинялись під керівництвом різних людей, які використовували наявні інструменти та засоби для здійснення діяльності.

Проте при високому рівні розвитку даний сектор економіки не є розповсюдженим. Підтвердженням цьому виступають данні з державного сайту статистики, а саме кількість активних підприємств КВЕДів секції А станом на 1 листопада 2024 року.

Рис. 1. Частка активних с/г підприємств у розрізі всіх видів економічної діяльності

Джерело: сформовано автором на основі [7]

Частка підприємств с/г призначення становить лише 6% (рис. 1), але при цьому станом на 1 листопада 2024 року частка податків та зборів від с/г діяльності становила всього 2% (рис. 2) згідно з даними державної податкової служби. Тобто вже на даному етапі можна «грубо» але зазначити, що кількість активних підприємств перевищує фіскальні доходи в 3 рази. Іншими словами в середньому податкове навантаження на підприємства сільського господарства в три рази менше ніж на всі інші види підприємництва.

Рис. 2. Частка податкових надходжень від с\г діяльності

Джерело: сформовано автором на основі [8]

Згідно статистичних даних щодо секторів економіки що формують валовий внутрішній продукт опублікованих на державному сайті службі статистики досліджуваний сектор економіки формує 10% (рис. 3) від загального ВВП [10]. Згідно з дослідженням для країн Європи наразі відношення 15% податкових надходжень до ВВП є оптимальним для забезпечення загальнодержавних витрат [10].

В нашій країні даний показник знаходиться на рівні 13% (рис. 3).

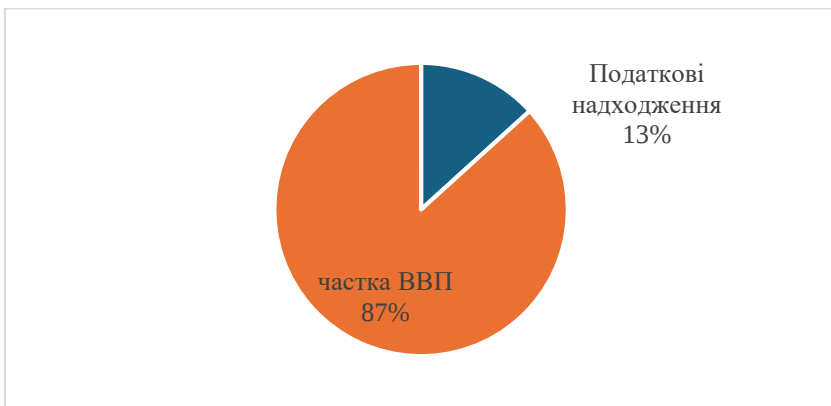

Рис. 3. Відношення податкових надходжень до ВВП

Джерело: сформовано автором на основі [9] та [8]

Розглянувши дане відношення можна зробити наступні висновки – значення податкових надходжень (що можна трактувати як фіскальне навантаження) є близьким до оптимального.

При цьому податкове стимулювання було досягнуто переліком таких пільг та інструментів:

1) Звільняються від оподаткування операції з безоплатної передачі сільськогосподарської продукції, виробленої на території України підприємствами аграрного сектору.

2) Звільняються від оподаткування операції з постачання послуг у межах діяльності сільськогосподарських виробників, включаючи виробництво та переробку сільськогосподарської продукції.

3) Звільняються від акцизного податку операції з реалізації палива для сільськогосподарських підприємств, що використовують його виключно у власному виробництві [11].

4) Також пільгою є сплата єдиного податку за 4 групою (раніше інструментом для сільськогосподарських виробників виступав фіксований сільськогосподарський податок).

Отже суб'єкти сільськогосподарського підприємництва при сплаті податків формують мінімальну частку у структурі всіх податкових надходжень; податкове навантаження на них в середньому в три рази менше ніж на суб'єкти інших видів підприємництва. Варто зазначити що при порівнянні відношення сплачених податків до ВВП було визначено що відношення у 13% є близьким до оптимального (при нормативному значенні 15%). Тож можна зробити наступний висновок: наразі впроваджені інструменти податкового стимулювання сільськогосподарського сектору є ефективними.

Література:

1. Іванченков В.С. Податкові інструменти в забезпеченні структурних трансформацій економіки. *Економічний простір* 2025. №200. С. 174–179. URL: <http://economicspace.pgasa.dp.ua/article/view/329120> ю

2. United Nations, Inter-American Center of Tax Administrations: Design and assessment of tax incentives in developing countries: selected issues and a country experience. UN-DESA, CIAT. 2018. URL: https://www.ciat.org/Biblioteca/Estudios/2018_design_assessment_tax_incentives_UN_CIAT.pdf (дата звернення 30.10.2025)

3. Klemm, A. Causes, benefits, and risks of business tax incentives. IMF Working Paper 2009 WP/09/21. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2009/wp0921.pdf> (дата звернення: 30.10.2025).

4. Гапонюк М. А., Стефанішин М. В. Фінансові інструменти для залучення іноземних інвестицій в Україні. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 4 (51). С. 134–139 URL: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/download/1093/1046>

5. Прокопішина О. В., Коптьова О. В. Шляхи апроксимації європейського досвіду стимулювання інноваційної діяльності до реалій України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2017. № 27. URL: https://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/18291/1/Прокопішина_Коптева_Шляхи%20апроксимації_текст.pdf
6. Мочерний С.В. Економічний енциклопедичний словник: у 2 т. Т. 2 // за ред. С. В. Мочерного. Львів: Світ, 2006. 568 с.
7. Смеречанська А-К. Фіскальні методи стимулювання економіки. *Фінансове забезпечення сталого розвитку*. 2023. Вип. 3. Том 1 URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/3a29a002-194f-463d-9dbb-b26a8a54016b/content>
8. Державна служба статистики України. Архів капітальних інвестицій. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/kap/kap_u/arh_kap_u.html (дата звернення: 30.10.2025).
9. Державна податкова служба України. Надходження податків і зборів. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist/-pokazniki-roboti/nadhodjennya-podatktiv-i-zboriv--obovyaz/nadhodjennya-podatktiv-i-zboriv/> (дата звернення: 25.10.2025).
10. Державна служба статистики України. Архів економічних показників. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/imf/arhiv/nr/nr_post_e.htm (дата звернення: 25.10.2025).
11. Державна податкова служба України. Довідники, реєстри, переліки. URL: <https://tax.gov.ua/dovidniki--reestri--perelik/dovidniki-/54005.html> (дата звернення: 25.10.2025).